

RAZISKOVALNO DELO UČENCEV - POTREBA SODOBNEGA POUKA

Tatjana Ferjan

V sestavku želimo spregovoriti o raziskovalni nalogi, ki daje učencem največ možnosti pri razvijanju individualnih sposobnosti. Je najvišja kvaliteta učnega dela. Kot taka je raziskovalna naloga kombinacija samostojne uporabe literature in samostojne raziskave na terenu. Učenec se aktivno sreča s problemom, literaturo, kartami, terenom, kar omogoča precizen in strokovno utemeljen prikaz ter poglobljeno mišljenje in spoznavanje določene problematike. Raziskovalna naloga izhaja iz že znanega in prinese tudi nove sklepe, ki so rezultat trenutnih raziskav. Učenec pri tem pride do nove oblike mišljenja, to je do ustvarjalnega dela.

Raziskovalna naloga je v svojem bistvu projektna naloga, ker se odvija po določenih etapah in je vodena k cilju. Idealizirana zgradba projektne dela po Freyu (1984) vključuje naslednje faze: iniciativo, kjer gre za izmenjavo predlogov o temi, ki bo obdelana, skupno razvijanje delovnega področja, potek dejavnosti in zavesten konec (izdelek). Podobno shemo lahko uporabimo pri projektni nalogi. Učence moramo na tako delo pripraviti. Izhajamo iz značilnosti projektne dela. Priprava naj v splošnem izgleda sledeče: učence seznanimo z načinom dela pri raziskovalni (projektne) nalogi, ki naj vsebuje navodila, načrtovanje, izbor problema, delo, prevzem in izvedbo z iskanjem literature, terenskim delom, pisanjem naloge in njeno predstavitvijo. Vsaka etapa zahteva visoko stopnjo samostojnosti učenca in skrbno mentorstvo učitelja.

Pri projektne (raziskovalne) nalogi so v tesni medsebojni povezavi učenec - raziskovalec, učitelj - mentor in obravnavana problematika. Pomemben je medsebojni odnos med učiteljevim vodenjem naloge in samostojnim delom učenca.

Učenec pri izdelavi nalogi temo, ki jo je izbral na osnovi velike notranje in zunanje motivacije, premišljeno analizira, preveri rezultate (po literaturi in terenu), poda sintezo, kar je podobno raziskovanju, aplicira teoretična spoznanja in od abstraktnega mišljenja prehaja h konkretni nalogi in tako pride do ustvarjalnega dela. Učitelj učenca vodi, mu svetuje. Važno je, kako in koliko se z učencem ukvarja, koliko ga spodbuja k aktivnosti in k visokim dosežkom. Pomemben je učiteljev odnos do učenčevega dela, kar vpliva na storilnost in kvaliteto izdelave naloge. Vloga učitelja je vloga mentorja.

Najpogosteje učenec dela zaradi zanimanja za določeno področje. Cilj te notranje motivacije je v dejavnosti

sami. Notranje motivacije so pri učencih običajno močnejše od zunanje motivacije (pohvala, priznanje).

Okvir dela: učenec izdelava osnutek, kjer se nakaže delovno področje.

Načrt: učenec izdelava načrt naloge (katero literaturo bo izbral, kaj bo terensko raziskal, kako bo prikazal, določi obseg raziskave).

Izvedba: eno šolsko leto (lahko tudi več) - to je čas opazovanja, kartiranja, anketiranja in izdelave naloge.

Sklep: naloga pokaže rezultate dela, ki so bili načrtno vodeni, izdelani, prikazani.

Predstavitve: obsega bistvo raziskave, ki je prikazana v besedni in posterski obliki pred publiko, kar je za učenca zelo zahtevno, a mu pomeni hkrati priznanje.

Tak potek imajo raziskovalne naloge, ki so vodene po načrtu in težijo k določenemu cilju. Učitelj mora dati učencem svobodo pri delu, a ga pri tem voditi, spodbujati in svetovati. Iskanje in izbiranje literature ter delo na terenu so za učenca zahtevni postopki. Terenska, praktična aktivnost se povezuje z intelektualno aktivnostjo, kar pripomore k doseganju novih ciljev na raziskovalnem področju. Učenci spoznavajo terensko delo in delo po literaturi ter na osnovi tega pridejo do novih, lastnih zaključkov, ki so rezultat trenutnih raziskav in izkustev na osnovi prejšnjega znanja. Vse to je treba podati v pisni in slikovni obliki v nalogi.

Raziskovalna naloga je inovacija, to pa zato, ker učenec doživlja nalogo kot samostojno delo glede na metodo in vsebino. Učenec jo spozna kot rezultate trenutne raziskave. Zaradi novih metod in širše vsebine, izbrane po lastni volji, učenec pride do lastnih zaključkov.

Bistvo raziskovalnih nalog kot oblike samostojnega dela je, da učenci ustvarjalno delajo, sami spoznavajo bistvo snovi, so domiselni, zavzemajo svoja stališča, samostojno gledajo na celoto, ki jo predstavlja naloga. Pri raziskovalni nalogi zasledimo pri učencih:

- zanimanje in tekmovalen duh,
- prilagajanje vsakemu učencu,
- angažiranost glede na sposobnost.

Raziskovalne naloge učencem odpirajo pot v raziskovalno delo, saj njihove naloge tečejo od prijave in načrta dela do povzetka in predstavitve, podobno kot delo raziskovalca npr. za simpozij.

Rezultati dela z učenci - raziskovalci kažejo, da je delo zahtevno za učenca in za mentorja, ki naj učenca motivira, ga vodi in mu nudi pomoč pri vseh etapah raziskave. Učenec naj bo pri izboru, konceptu in izvedbi samostojen in svoboden. Vso zahtevnost dela pri raziskovalnih nalogah lahko razumemo šele po dolgoletnem mentorstvu.